

No. 39371

**Finland
and
Morocco**

Agreement between the Government of the Republic of Finland and the Government of the Kingdom of Morocco on the promotion and reciprocal protection of investments. Rabat, 1 October 2001

Entry into force: *6 April 2003, in accordance with article 13*

Authentic texts: *Finnish, Arabic, English and French*

Registration with the Secretariat of the United Nations: *Finland, 28 May 2003*

**Finlande
et
Maroc**

Accord entre le Gouvernement de la République de Finlande et le Gouvernement du Royaume du Maroc concernant la promotion et la protection réciproques des investissements. Rabat, 1 octobre 2001

Entrée en vigueur : *6 avril 2003, conformément à l'article 13*

Textes authentiques : *finnois, arabe, anglais et français*

Enregistrement auprès du Secrétariat des Nations Unies : *Finlande, 28 mai 2003*

[FINNISH TEXT — TEXTE FINNOIS]

**SOPIMUS SUOMEN TASAVALLAN
HALLITUKSEN JA MAROKON
KUNINGASKUNNAN HALLITUKSEN
VÄLILLÄ SIOJITUSTEN EDISTÄMISESTÄ
JA VASTAVUOROISESTA
SUOJAAMISESTA**

Suomen tasavallan hallitus ja Marokon kuningaskunnan hallitus, jäljempänä sopimuspuolet, jotka

— haluavat kehittää ja syventää taloudellista ja teollista yhteistyötä;

— haluavat luoda ja pitää yllä suotuisat olosuhteet sopimuspuolen sijoittajien sijoituksille, jotka ovat toisen sopimuspuolen alueella;

— ovat tietoisia siitä, että näiden sijoitusten suojaaminen sopimuksen perusteella edistää sijoitusten liikkumista ja liiketoimintaan liittyviä aloitteita, ja siten molempien sopimuspuolten taloudellista vaurautta; ovat sopineet seuraavasta:

1 artikla

Määritelmät

Tässä sopimuksessa:

1. "Sijoitus" tarkoittaa kaikenlaista varallisuutta, välitöntä tai välillistä, jonka sopimuspuolen sijoittajat ovat hankkineet tai perustaneet toisen sopimuspuolen alueella tämän sopimuspuolen lakien ja määräysten mukaisesti, mukaan luettuna erityisesti, ei kuitenkaan yksinomaan:

- a) irtain ja kiinteä omaisuus, sekä muut omistusoikeudet, kuten kiinnitykset ja pantti- ja pidätysoikeudet, vakuudet, nautintaoikeudet, vuokraoikeudet ja muut vastaavat oikeudet;
- b) osakkeet ja muut osuudet yrityksestä;
- c) vaateet rahaan ja oikeudet muihin suoritteisiin, joilla on taloudellista arvoa;
- d) oikeudet henkiseen ja teolliseen omaisuuteen, mukaan luettuna tekijänoikeudet, patentit, tavaramerkit, toiminimet, valmistus- ja myyntioikeudet, teolliset mallioikeudet, tekniset valmistusmenetelmät, tietotaito ja asiakaskunta;

- e) lakiin tai sopimukseen perustuvat kaupalliset luvat, kuten luvat etsiä, louhia tai hyödyntää luonnonvaroja.
2. Mikään varallisuuden tai pääoman oikeudellisen sijoitus- tai uudelleensijoitusmuodon muutos ei vaikuta sen luonteeseen tämän sopimuksen mukaisena sijoituksena.
3. Nämä sijoitukset tulee tehdä sen sopimuspuolen lakien ja määräysten mukaisesti, jossa sijoitus tehdään.
4. "Sijoittaja" tarkoittaa
- a) luonnollista henkilöä, joka on Marokon tai Suomen kansalainen Marokon kuningaskunnan tai Suomen tasavallan lainsäädännön mukaisesti, ja joka tekee sijoituksen toisen sopimuspuolen alueella,
- b) oikeushenkilöä, kuten yhtiötä, yhtymää, toiminimeä, taloudellista järjestöä tai yhdistystä, jonka päätoimipaikka on Marokon kuningaskunnan tai Suomen tasavallan alueella ja joka on perustettu Marokon tai Suomen lainsäädännön mukaisesti ja tekee sijoituksen toisen sopimuspuolen alueella.
5. "Tuotto" tarkoittaa sijoituksesta saatuja kokonaistuloja, kuten voittoja, osinkoja, korkoja, maksuja tai muuta laillista tuottoa.
6. "Alue" tarkoittaa:
- a) Suomen tasavallan osalta: kaikkia maa- ja merialueita, mukaan luettuna merivyöhykkeet, joihin nähden Suomen tasavallalla on kansainvälisen oikeuden mukaisesti täysivaltaiset oikeudet tai lainkäyttövalta.
- b) Marokon kuningaskunnan osalta: Marokon kuningaskunnan alue, mukaan luettuna kaikki merialueet, jotka sijaitsevat Marokon kuningaskunnan aluevesien ulkopuolella, ja joihin sen vuoksi on tai olisi voitu viitata Marokon kuningaskunnan lainsäädännössä, ja jotka ovat alueita, joilla Marokon kuningaskunta voi kansainvälisen oikeuden mukaisesti käyttää oikeuksiaan merenpohjaan ja sen sisustaan sekä luonnonvaroihin.

2 artikla

Sijoitusten edistäminen ja suojaaminen

1. Kumpikin sopimuspuoli kannustaa toisen

sopimuspuolen sijoittajia tekemään sijoituksia alueellaan ja hyväksyy tällaiset sijoitukset lakiansa ja määräystensä mukaisesti.

2. Sijoituksen laajentaminen, muuttaminen tai muodonmuutos, joka suoritetaan sen sopimuspuolen voimassaolevien lakien ja määräysten mukaisesti, jonka alueella sijoitus tehdään, katsotaan uudeksi sijoitukseksi. Tämän uuden sijoituksen hyväksymistä koskevien ehtojen tulee kuitenkin olla yhtä edullisia kuin niiden, joita sovelletaan alkuperäiseen sijoitukseen.

3. Sijoituksille, joita sopimuspuolen sijoittaja on tehnyt toisen sopimuspuolen alueella, myönnetään oikeudenmukainen kohtelu sekä, yleisen järjestyksen ylläpitämiseen ehdottomasti tarvittavia toimenpiteitä koskevin varauksin, täysimääräinen suoja ja turva. Kumpikin sopimuspuoli sitoutuu varmistamaan, että sen alueella olevien, toisen sopimuspuolen sijoitusten hoitoa, ylläpitoa, käyttöä, nautintaa tai realisointia ei haitata kohtuuttomin tai syrjivin toimenpitein.

4. Sijoitusten tuotolle, ja niiden uudelleensijoitukselle, joka on tehty sen sopimuspuolen lainsäädännön mukaisesti, jonka alueella sijoitus on tehty, myönnetään sama suoja kuin alkuperäiselle sijoitukselle.

3 artikla

Sijoitusten kohtelu

1. Kumpikin sopimuspuoli varmistaa alueellaan toisen sopimuspuolen sijoittajien sijoituksille oikeudenmukaisen kohtelun, joka on yhtä edullinen kuin sen omien sijoittajien tai suosituimmuusasemassa olevien maiden sijoittajien sijoituksille myönnetty kohtelu, sen mukaan kumpi niistä on sijoittajalle edullisempi.

2. Kumpikin sopimuspuoli varmistaa alueellaan toisen sopimuspuolen sijoittajien sijoituksiin liittyvälle toiminnalle yhtä edullisen kohtelun kuin se myöntää omille sijoittajilleen tai suosituimmuusasemassa olevien maiden sijoittajille, sen mukaan kumpi niistä on sijoittajalle edullisempi.

3. Suosituimmuuskohtelu ei koske erioikeuksia, joita sopimuspuoli myöntää kolmannen valtion sijoittajille sillä perusteella, että tämä on vapaakauppavyöhykkeen, talous- tai tulliliiton, yhteismarkkinoiden tai muun taloudellisen järjestäytymismuodon tai vastaavan kansainvälisen sopimuksen tai yleissopimuksen osapuolena tai assosiaatiojäsenenä, tai kaksinkertaisen verotuksen ehkäisemistä koskevan yleissopimuksen tai muun verotusta koskevan yleissopimuksen sopimuspuolena.

4 artikla

Pakkolunastus ja korvaus

1. Mikään kansallistamis- tai pakkolunastustoimenpide tai muu toimenpide, jolla on vastaava vaikutus ja jonka sopimuspuolen viranomaiset voivat kohdistaa toisen sopimuspuolen sijoittajien sijoituksiin, ei saa olla syrjivä eikä sen syynä saa olla muu kuin yleinen hyöty. Toimenpiteet suoritetaan oikeudenmukaista menettelyä noudattaen.

2. Sopimuspuoli, joka on ryhtynyt tällaisiin toimenpiteisiin, maksaa edunsaajalle viipymättä oikeudenmukaisen ja kohtuullisen korvauksen, jonka kokonaismäärä vastaa kyseisen sijoituksen markkina-arvoa sitä päivää edeltävänä päivänä, jona toimenpiteisiin on ryhdytty tai ne julkistettiin.

3. Korvauksen suuruuden määrittämistä ja maksua koskeviin järjestelyihin tulee ryhtyä nopeasti, viimeistään pakkolunastusajankohtana. Maksun viivästyessä korvaukseen lasketaan kansainvälistä markkinakorkoa vastaava korko siitä päivästä lukien, jona maksu on velottavissa. Korvaus maksetaan sijoittajille vaihdettavassa ja vapaasti siirrettävässä valuutassa.

5 artikla

Menetysten korvaaminen

1. Sopimuspuoli myöntää toisen sopimuspuolen sijoittajille, jotka kärsivät vahinkoa tai menetyksiä sodan tai muun aseellisen selkkauksen, vallankumouksen, kansallisen hätätilan, mellakan, kapinan tai muun vastaavan

tapahtuman vuoksi sen alueella, edunpalautuksen, hyvityksen, vahingonkorvauksen tai muun järjestelyn osalta kohtelun, joka ei ole syrjivä ja on vähintään yhtä edullinen kuin kohtelu, jonka tämä sopimuspuoli myöntää omille sijoittajilleen tai suosituimmusasemassa olevan maan sijoittajille, sen mukaan kumpi niistä on sijoittajalle edullisempi.

2. Sen vaikuttamatta tämän artiklan 1 kappaleen soveltamiseen, sopimuspuolen sijoittajille, jotka jonkin kyseisessä kappaleessa tarkoitetun tilanteen vuoksi kärsivät toisen sopimuspuolen alueella menetyksiä, jotka johtuvat siitä, että asevoimat tai viranomaiset ovat pakko-ottaneet tai tuhonneet sijoittajien omaisuutta siten, että se ei ole aiheutunut taistelusta tai tilanne ei ole sitä edellyttänyt, myönnetään välitön, riittävä ja tehokas edunpalautus tai korvaus.

6 artikla

Siirrot

1. Kumpikin sopimuspuoli, jonka alueella toisen sopimuspuolen sijoittajat ovat tehneet sijoituksia, varmistaa, että nämä sijoittajat voivat verovelvoitteiden suorittamisen jälkeen vapaasti siirtää vaihdettavassa valuutassa näihin sijoituksiin liittyviä käteisvaroja, ja erityisesti, ei kuitenkaan yksinomaan:

- a) pääomaa tai sijoituksen ylläpitämiseen tai kasvattamiseen tarkoitettuja lisäsummia;
- b) voittoja, osinkoja, korkoja, maksuja ja muita tuottoja;
- c) sijoitukseen liittyvien lainojen takaisinmaksuun ja niiden korkojen maksuun vaadittuja rahasummia;
- d) sijoituksen kokonaan tai osittain tapahtuvasta realisoinnista saatuja tuloja;
- e) 4 ja 5 artiklan mukaisesti maksettuja korvauksia;
- f) sopiva kiintiö palkkoja ja muita palkkioita, jotka kuuluvat sopimuspuolen kansalaisille, joilla on oikeus työskennellä toisen sopimuspuolen alueella sijoituksen yhteydessä; ja
- g) riitojen ratkaisusta aiheutuvia maksuja.

2. Tämän artiklan 1 kappaleessa tarkoitetut siirrot tehdään siirtopäivänä vallitsevan vaihtokurssin mukaisesti ja ilman rajoituksia tai viipymättä, vapaasti vaihdettavassa valuutassa.
3. Tämän artiklan mukaiset takuut ovat vähintään samat kuin ne, jotka myönnetään suosituimmusasemassa olevan maan sijoittajille.

7 artikla

Sijaantulo

1. Jos sopimuspuoli tai sen edustajaksi määrätty taho suorittaa maksun omalle sijoittajalleen sellaisen muita kuin kaupallisia riskejä koskevan takuun perusteella, joka on myönnetty toisen sopimuspuolen alueella olevaa sijoitusta varten, viimeksi mainittu sopimuspuoli tunnustaa kaikkien tällaiseen sijoitukseen liittyvien oikeuksien ja vaateiden siirtämisen takuun antajalle sijaantulon perusteella, ja tunnustaa takuun antajan oikeuden käyttää näitä oikeuksia ja esittää näitä vaateita samassa määrin kuin alkuperäinen sijoittaja.
2. Kaikki sopimuspuolen ja takuun antajan väliset riidat, jotka koskevat sijaantuloa, ratkaistaan tämän sopimuksen 10 artiklan määräysten mukaisesti.

8 artikla

Sovellettavat säännöt

Kun sijoitukseen liittyvää kysymystä säännellään samanaikaisesti tällä sopimuksella ja sopimuspuolen kansallisella lainsäädännöllä tai olemassaolevilla kansainvälisillä yleissopimuksilla, jotka sopimuspuolten on tarkoitus allekirjoittaa tulevaisuudessa, toisen sopimuspuolen sijoittajat voivat määrätä, että heille edullisempia määräyksiä sovelletaan ensisijaisesti.

9 artikla

Muut velvoitteet

1. Sopimuspuolen sijoittajat voivat tehdä toisen sopimuspuolen kanssa erityisiä sitoumuksia,

joiden määräykset eivät kuitenkaan saa olla tämän sopimuksen vastaisia. Tämä sopimus sääntelee myös sijoituksia, joita tällaisten erityisten sitoumusten nojalla tehdään.

2. Kumpikin sopimuspuoli varmistaa, että se kaikkina aikoina täyttää velvoitteet, joita sillä on toisen sopimuspuolen sijoittajiin nähden.

10 artikla

Sijoituksiin liittyvien riitojen ratkaisu

1. Kaikki sopimuspuolen ja toisen sopimuspuolen sijoittajan väliset sijoituksia koskevat riidat ratkaistaan mahdollisuuksien mukaan sovinnollisesti riidan osapuolten välisin neuvotteluin.

2. Jos sovinnollista ratkaisua ei saavuteta riidan osapuolten välisellä suoralla sopimuksella kuuden kuukauden kuluessa kirjallisen ilmoituksen antamispäivästä, riita saatetaan sijoittajan valinnan mukaisesti ratkaistavaksi:

a) sen sopimuspuolen toimivaltaiseen tuomioistuimeen, jonka alueella sijoitus on tehty;

b) sijoituksia koskevien riitaisuuksien kansainväliselle ratkaisukeskukselle (ICSID), joka

on perustettu 18 päivänä maaliskuuta 1965 Washingtonissa allekirjoitettavaksi avatun, valtioiden ja toisten valtioiden kansalaisten välisten sijoituksia koskevien riitaisuuksien ratkaisemista koskevan yleissopimuksen mukaisesti;

c) tai, elleivät riidan osapuolet toisin sovi, tilapäiselle välimiesoikeudelle, joka perustetaan Yhdistyneiden Kansakuntien kansainvälisen kauppaoikeuden komitean (UNCITRAL) välimiesmenettelysääntöjen mukaisesti.

Tätä tarkoitusta varten molemmat riidan osapuolet antavat peruuttamattoman suostumuksensa sille, että kaikki sijoituksiin liittyvät riidat saatetaan yllämainitun tuomioistuimen ratkaistavaksi tai vaihtoehtoiseen välimiesmenettelyyn.

3. Kumpikaan sopimuspuolista, joka on riidan osapuolena, ei voi missään välimiesmenettelyn vaiheessa tai välimiesoikeuden päätöksen täytäntöönpanovaiheessa vedota siihen, että sijoittaja, joka on

riidan toisena osapuolena, on saanut vakuutuksen perusteella korvauksen, joka kattaa sen menetykset kokonaan tai osittain.

4. Välimiesoikeus antaa päätöksensä sen riidan osapuolena olevan sopimuspuolen kansallisen lainsäädännön mukaisesti, jonka alueella sijoitus on, mukaan luettuna kansainvälisen yksityisoikeuden säännöt, tämän sopimuksen määräykset, sellaisten erityisten sopimusten ehdot, joita mahdollisesti tehdään sijoituksen osalta, sekä kansainvälisen oikeuden periaatteet.

5. Välimiesoikeuden päätökset ovat lopullisia ja sitovat riidan osapuolia. Kumpikin sopimuspuoli sitoutuu panemaan nämä päätökset täytäntöön kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti.

11 artikla

Sopimuspuolten välisten riitojen ratkaisu

1. Kaikki sopimuspuolten väliset riidat, jotka koskevat tämän sopimuksen tulkintaa tai soveltamista, ratkaistaan mahdollisuuksien mukaan näiden kahden sopimuspuolen välillä diplomaattiteitse.

2. Jos riitaa ei voida ratkaista tällä tavoin, se annetaan ratkaistavaksi sekakomissiolle, joka koostuu sopimuspuolten edustajista, ja joka kokoontuu viipymättä nopeamman sopimuspuolen pyynnöstä.

3. Jos sekakomissio ei onnistu ratkaisemaan riitaa kuuden kuukauden kuluessa *neuvottelujen* aloituspäivästä, se saatetaan välimiesoikeuden ratkaistavaksi toisen sopimuspuolen pyynnöstä.

4. Välimiesoikeus muodostetaan seuraavasti: kumpikin sopimuspuoli nimeää yhden välimiehen, ja nämä kaksi välimiestä valitsevat yhdessä kolmannen välimiehen, joka on kolmannen valtion kansalainen, ja jonka sopimuspuolet nimeävät välimiesoikeuden puheenjohtajaksi. Välimiehet nimetään kolmen kuukauden kuluessa ja puheenjohtaja viiden kuukauden kuluessa päivästä, jona toinen sopimuspuolista ilmoittanut toiselle sopimuspuolelle aikomuksestaan saattaa riita välimiesoikeuden käsiteltäväksi.

5. Jos tämän artiklan 4 kappaleessa tarkoitettuja määräaikoja ei ole noudatettu, kumpi tahansa sopimuspuoli voi pyytää Kansainvälisen tuomioistuimen puheenjohtajaa suorittamaan tarpeelliset nimeämiset. Jos Kansainvälisen tuomioistuimen puheenjohtaja on jommankumman sopimuspuolen kansalainen tai jos puheenjohtaja on estynyt hoitamaan tehtävää, Kansainvälisen tuomioistuimen varapuheenjohtajaa pyydetään suorittamaan tarpeelliset nimeämiset. Jos varapuheenjohtaja on jommankumman sopimuspuolen kansalainen tai jos hän on estynyt hoitamaan tehtävää, virkaiältään vanhinta tuomioistuimen jäsentä, joka ei ole kummankaan sopimuspuolen kansalainen, pyydetään suorittamaan tarpeelliset nimeämiset.

6. Välimiesoikeus antaa päätöksensä tämän sopimuksen ja kansainvälisen oikeuden sääntöjen ja periaatteiden mukaisesti. Välimiesoikeuden päätös tehdään äänten enemmistöllä. Se on lopullinen ja sitoo sopimuspuolia.

7. Välimiesoikeus päättää omista menettelysäännöistään.

8. Kumpikin sopimuspuoli vastaa välimiehensä ja oman edustuksensa aiheuttamista kuluista välimiesmenettelyn aikana. Sopimuspuolet vastaavat yhtä suurin osuuksin puheenjohtajan kustannuksista sekä mahdollisista muista kustannuksista.

12 artikla

Soveltaminen

Tämä sopimus koskee myös sijoituksia, jotka sopimuspuolen sijoittajat ovat tehneet toisen sopimuspuolen alueella sen lakien ja määräysten mukaisesti ennen sopimuksen voimaantuloa. Tämä sopimus ei kuitenkaan koske riitoja, jotka ovat syntyneet ennen sen voimaantuloa.

13 artikla

Voimaantulo, voimassaolo ja voimassaolon päättyminen

1. Tämä sopimus on ratifioitava ja se tulee

voimaan kolmenkymmenen päivän kuluttua siitä, kun jälkimmäinen kahdesta ilmoituksesta, jonka mukaan sopimuspuolen valtiosäännön mukaiset menettelyt on suoritettu, on vastaanotettu.

Sopimus on voimassa kymmenen vuoden ajan. Ellei toinen sopimuspuolista irtisano sopimusta vähintään kuusi kuukautta ennen sen voimassaoloajan päättymistä, sen voimassaoloa jatketaan edelleen hiljaisesti kymmeneksi vuodeksi kerrallaan sillä varauksella, että kummallakin sopimuspuolella on oikeus irtisanoa sopimus kirjallisella ilmoituksella vähintään kuusi kuukautta ennen kuluvan voimassaoloajan päättymistä.

2. Tämä sopimus koskee sijoituksia, jotka on tehty ennen sen voimassaolon päättymispäivää, kymmenen vuoden ajan kyseisestä voimassaolon päättymispäivästä.

Tämän vakuudeksi allekirjoittaneet, siihen hallitustensa asianmukaisesti valtuuttamina, ovat allekirjoittaneet tämän sopimuksen.

Tehty Rabatissa 1 päivänä lokakuuta 2001 kahtena alkuperäiskappaleena suomen, arabian, ranskan ja englannin kielellä, kaikkien neljän tekstin ollessa yhtä todistusvoimaisia. Tulkintojen poiketessa toisistaan ovat englannin- ja ranskankieliset tekstit ratkaisevia.

Suomen tasavallan hallituksen
puolesta

Marokon kuningaskunnan hallituksen
puolesta

2 - تبقى الاستثمارات المنجزة قبل نفاذ هذا الاتفاق خاضعة له لمدة عشر سنوات ابتداء من تاريخ نفاذه .
وإشهادا على ذلك تم التوقيع على هذا الاتفاق من طرف الموقعين أسفله المفوضين على التوالي من طرف حكومتيهما .

وحرر ب في

في نظيرين أصليين، باللغات الفنلندية والعربية والإنجليزية والفرنسية، وللنصوص الأربعة نفس الحجية. وفي حالة خلاف يرجح النصان الفرنسي والإنجليزي.

عن حكومة المملكة المغربية

عن حكومة الجمهورية الفنلندية

ب رئيس محكمة العدل الدولية للقيام بالتعيينات الضرورية . وإذا كان نائب الرئيس يـمـمـل نسبة أحد الطرفين المتعاقدين أو إذا حال عائق دون ممارسته لمهمته يدعى العضو الأكثر أقدمية في كلمة العدل الدولية ، الذي لا ينتمي لرعايا أحد الطرفين المتعاقدين ليقوم بالتعيينات المذكورة.

6- تتخذ هيئة التحكيم قرارها على أساس مقتضيات هذا الاتفاق وقواعد ومبادئ لقانون الدولي. وتتخذ القرارات بأغلبية الأصوات وتكون نهائية وملزمة بالنسبة للطرفين المتعاقدين.

7- تحدد هيئة التحكيم قواعد خاصة بمسئرها.

8- يتحمل كل طرف متعاقد مصاريف حكمه وتمثيله في مسطرة التحكيم. أما مصاريف الرئيس وباقي المصاريف فتقسم مناصفة بين الطرفين المتعاقدين.

المادة الثانية عشرة

التطبيق

يغطي هذا الاتفاق كذلك الاستثمارات المنجزة قبل دخوله حيز التنفيذ، من قبل مستمري أحد الطرفين المتعاقدين فوق تراب الطرف المتعاقد الآخر طبقاً لقوانين وأنظمة هذا الأخير. غير أن هذا الاتفاق لا يطبق على الخلافات التي تكون قد نشأت قبل دخوله حيز التنفيذ.

المادة الثالثة عشرة

الدخول حيز التنفيذ ومدة الصلاحية والنفاد

1- يعرض هذا الاتفاق على المصادقة عليه ويدخل حيز التنفيذ بعد مرور ثلاثين يوماً من تاريخ التوصل بآخر الإشعارين المتعلقين باستكمال الإجراءات الدستورية من قبل الطرفين المتعاقدين. ويبقى ساري المفعول لمدة عشر سنوات، ما لم يبد أحد الطرفين المتعاقدين رغبته في إلغائه، وذلك ضمن أجل ستة أشهر على الأقل قبل نهاية مدة صلاحيته. ويتحدد تلقائياً لمدة عشر سنوات أخرى مع احتفاظ كل طرف متعاقد بحق إلغائه بواسطة إشعار مكتوب يتم تبليغه في أجل ستة أشهر على الأقل قبل تاريخ انتهاء مدة صلاحيته السارية.

الاتفاق ومقتضيات الاتفاقات الخاصة التي يمكن أن تكون قد أبرمت بشأن الاستثمار وكذا مبادئ القانون الدولي.

5 — تعتبر قرارات التحكيم هائية وملزمة بالنسبة لأطراف النزاع. ويلتزم كل طرف متعلق بتنفيذ هذه القرارات طبقاً لتشريع الوطني.

المادة الحادية عشرة

تسوية الخلافات بين الطرفين المتعاقدين

1 — تم بقدر الإمكان تسوية الخلافات التي تنشأ بين الطرفين المتعاقدين فيما يخص تلويل أو تطبيق هذا الاتفاق بالطرق الدبلوماسية.

2 — إذا تعذر ذلك، يعرض الخلاف على لجنة مختلطة تتألف من ممثلي الطرفين المتعاقدين تجتمع بدون تأخير بناء على طلب الطرف الأكثر تضرراً.

3 — إذا تعذر على اللجنة المختلطة حل هذا النزاع في ظرف ستة أشهر من تاريخ بدء المفاوضات يعرض على هيئة تحكيم بناء على طلب أحد الطرفين المتعاقدين.

4 — تتكون هيئة التحكيم على الشكل التالي: يعين كل طرف متعاقد حكماً ويختار الحكمان معاً حكماً ثالثاً من رعايا دولة أخرى ويعين رئيساً لهيئة التحكيم، من قبل الطرفين المتعاقدين ويجب تعيين الحكّمين في ظرف ثلاثة أشهر وتعيين الرئيس في ظرف خمسة أشهر، ابتداء من تاريخ إبلاغ أحد الطرفين المتعاقدين الطرف الآخر نيته في عرض النزاع على هيئة التحكيم.

5 — إذا لم تحترم الآجال المحددة في الفقرة 4 أعلاه، يقوم أحد الطرفين المتعاقدين باستدعاء رئيس محكمة العدل الدولية للقيام بالتعيينات اللازمة. وإذا كان رئيس محكمة العدل الدولية يحمل جنسية أحد الطرفين المتعاقدين أو إذا حال عائق دون ممارسته هذه الوظيفة، يدعى

المادة العاشرة

تسوية الخلافات المتعلقة بالاستثمارات

1 — إن أي خلاف يتعلق بالاستثمارات ينشأ بين طرف متعاقد وأحد مستثمري الطرف المتعاقد الآخر تتم تسويته بقدر الإمكان بالتراضي عن طريق المشاورات والمفاوضات. بين أطراف النزاع.

2 — إذا تعذرت تسوية هذا الخلاف بالتراضي يتوافق مباشر بين طرفي النزاع في ظرف ستة أشهر ابتداء من تاريخ تبليغه المكتوب، يعرض الخلاف باختيار المستثمر:

أ — إما على محكمة مختصة للطرف المتعاقد الذي أنجز الاستثمار فوق ترابه،

ب — إما للتحكيم على المركز الدولي لتسوية النزاعات المتعلقة بالاستثمارات الذي أنشئ بموجب "الاتفاقية المتعلقة بتسوية النزاعات الخاصة بالاستثمارات بين الدول ورعايا دول أخرى"، المفتوحة للتوقيع بواشنطن في 18 مارس 1965

ج — إما على محكمة تحكيم تنشأ لهذا الغرض، ما لم يتفق طرفا النزاع على غير ذلك، وفق قواعد تحكيم لجنة الأمم المتحدة للقانون التجاري الدولي.

ولهذا الغرض، يمنح كل طرف متعاقد بموجب هذا الاتفاق موافقته النهائية على أن يخضع كل نزاع متعلق بالاستثمارات على المحكمة المشار إليها أعلاه أو على إحدى مساطر التحكيم.

3 — لا يمكن لأحد الطرفين المتعاقدين، طرف في النزاع، أن يثير اعتراضاً في أية مرحلة من مراحل التحكيم أو تنفيذ قرار تحكيمي بدعوى أن المستثمر الطرف الآخر في النزاع قد حصل على تعويض يغطي جزئياً أو كلياً خسائره بموجب تأمين.

4 — تتخذ هيئة التحكيم قرارها استناداً إلى القانون الوطني للطرف المتعاقد الطرف في النزاع الذي أنجز الاستثمار فوق ترابه، بما فيها القواعد المتعلقة بتنازع القوانين، ومقتضيات هذا

3 — تعادل الضمانات المنصوص عليها في هذه المادة على الأقل تلك الممنوحة لمستثمري الدولة الأكثر رعاية.

المادة السابعة

الحلول محل المستثمر

1 — إذا قام طرف متعاقد أو هيئته المسماة (المؤمن) بأداء تعويضات لأحد مستثمريه بموجب ضمان يغطي المخاطر غير التجارية الممنوحة للاستثمار فوق تراب الطرف المتعاقد الآخر، فإن هذا الأخير يعترف للمؤمن بالحلول محل المستثمر في كل الحقوق والمطالبات الناجمة عن هذا الاستثمار ويعترف بأن المؤمن له أهمية ممارسة تلك الحقوق والقيام بمطالبات بنفس الأهمية الممنوحة للمستثمر الأصلي.

2 — كل نزاع بشأن الحلول محل المستثمر بين أحد الطرفين المتعاقدين والمؤمن يحل طبقا لمقتضيات المادة 10 من هذا الاتفاق.

المادة الثامنة

القواعد اللطيفة

إذا كانت هناك قضية تتعلق بالاستثمارات تخضع في نفس الوقت لمقتضيات هذا الاتفاق وللشريع الوطني لأحد الطرفين المتعاقدين أو لأوفاق دولية موجودة أو ينضم إليها الطرفان مستقبلا، يمكن لمستثمري الطرف المتعاقد الآخر المطالبة بتطبيق المقتضيات الأكثر أفضلية لهم.

المادة التاسعة

التزامات أخرى

1 يمكن لمستثمري أحد الطرفين المتعاقدين أن يرتبطوا مع الطرف المتعاقد الآخر بالتزامات خاصة لا تتعارض مقتضياتها، بأي حال من الأحوال، مع هذا الاتفاق. إن الاستثمارات المنجزة بموجب هذه الالتزامات الخاصة تخضع أيضا لهذا الاتفاق.

2 يضمن أي من الطرفين المتعاقدين في كل وقت احترام الالتزامات التي اتخذها تجاه مستثمري الطرف المتعاقد الآخر.

بالاسترجاعات والتعويضات والمكافآت أو أية تعويضات أخرى عن الضرر، ويؤخذ بالمعاملة الأكثر
أفضلية.

2 — دون الإخلال بالفقرة 1 من هذه المادة، فإن مستثمري أحد الطرفين المتعاقدين الذين
من جراء الأحداث المشار إليها في هذه الفقرة لحقت باستثمارهم فوق تراب الطرف المتعاقد
الآخر خسائر ناتجة عن حجز أو إتلاف ممتلكاتهم من طرف القوات المسلحة أو من طرف السلطات،
لم تكن المعارك سببا فيه أو لم تتطلبه ضرورة الوضعية، يستفيدون من لدن الطرف المتعاقد الآخر من
تعويض أو استرجاعات فورية ملائمة و فعلية.

المادة السادسة

التحويلات

1 — يضمن كل طرف متعاقد، الذي تم فوق ترابه إنجاز استثمارات من طرف مستثمري الطرف
المتعاقد الآخر، بعد أدائهم للواجبات الجبائية، حرية التحويلات بالعملة القابلة للتحويل للموجودات
السائلة المتعلقة باستثمارهم على وجه خاص لا للحصر:
أ — رأس المال أو مبلغ تكميلي يهدف إلى صيانة الاستثمار أو الزيادة فيه ؛
ب — الأرباح و الأرباح الموزعة و الفوائد و المستحقات و مداخيل جارية أخرى ؛
ج — المبالغ اللازمة لتسديد القروض و الفوائد المتعلقة بالاستثمار ؛
د — العوائد الناتجة عن تصفية كلية أو جزئية للاستثمار ؛
هـ — التعويضات المستحقة طبقا للمادتين 4 و 5؛
و — النصاب الملائم للأجور و الرواتب الأخرى التي تعود إلى رعايا أحد الطرفين المتعاقدين الذين
رخص لهم بالعمل فوق تراب الطرف المتعاقد الآخر برسم استثمار ما ؛ و
ز — الاداءات الناتجة عن تسوية الخلافات.

2 — تتم التحويلات المشار إليها في الفقرة 1 بسعر الصرف المعمول به في تاريخ التحويل
وتتم التحويلات بدون أي تقييد أو تأخير بالعملة القابلة للتحويل.

3- لا تشمل المعاملة الأكثر رعاية الامتيازات التي يمنحها طرف متعاقد لمستثمري دولة أخرى بموجب مشاركته أو انضمامه إلى منطقة للتبادل الحر أو وحدة اقتصادية أو جركية أو إلى سوق مشتركة أو إلى أي شكل من أشكال التنظيمات الاقتصادية الجهوية أو اتفاق دولي مشابه أو اتفاقية لتفادي الازدواج الضريبي أو أية اتفاقية أخرى في الميدان الجبائي.

المادة الرابعة

نزاع الملكية والتعويض

1- إن إجراءات التأميم و نزاع الملكية أو أي إجراءات أخرى لها نفس الأثر التي يمكن أن تتخذ من طرف سلطات أحد الطرفين المتعاقدين تجاه استثمارات مستثمري الطرف المتعاقد الآخر لا ينبغي أن تكون تمييزية أو مريرة بدواعي غير المنفعة العامة. ويجب أن تتخذ هذه الاجراءات طبقاً للمسطرة القانونية.

2- يدفع الطرف المتعاقد الذي اتخذ مثل هذه الإجراءات لذوي الحقوق، بدون أي تأخير، تعويضاً عادلاً ومنصفاً يعادل مبلغه القيمة السوقية للاستثمار المعني في اليوم السابق لاتخاذ هذه التدابير أو الإعلان عنها للعموم.

3- يتعين أن تتخذ التدابير المتعلقة بتحديد وأداء التعويض بكيفية فورية وقت نزاع الملكية على أبعد تقدير. و في حالة تأخير في الأداء، تترتب على التعويض فائدة بسعر السوق الدولي ابتداء من تاريخ استحقاقه. ويؤدى التعويض للمستثمرين بعملة قابلة للتحويل و يتم تحويله بحرية.

المادة الخامسة

التعويض عن الخسائر

1- إن مستثمري أحد الطرفين المتعاقدين الذين تلحق استثماراتهم أضراراً أو خسائر من جراء حرب أو أي نزاع مسلح آخر، أو ثورة أو حالة طوارئ وطنية أو انتفاضة أو اضطراب أو أحداث أخرى مشابهة فوق تراب الطرف المتعاقد الآخر، يستفيدون من لدن هذا الأخير من معاملة غير تمييزية تساري على الأقل المعاملة الممنوحة لمستثمريه أو لمستثمري الدولة الأكثر رعاية فيما يتعلق

المادة الثانية

تشجيع وحماية الاستثمارات

1 — يشجع كل من الطرفين المتعاقدين فوق ترابه الاستثمارات التي ينجزها مستثمرو الطرف المتعاقد الآخر ويقبل هذه الاستثمارات طبقا لقوانينه وأنظمتها.

2 — تعتبر الزيادة في حجم الاستثمار أو تغيير الاستثمار أو تحويله طبقا للقوانين والأنظمة الجاري بها العمل في الطرف المتعاقد الذي أنجز الاستثمار فوق ترابه بمثابة استثمار جديد. إلا أن شروط القبول المطبقة على هذا الاستثمار الجديد لا يمكن أن تكون أقل أفضلية من تلك التي تطبق على الاستثمار الأصلي.

3 — تستفيد استثمارات مستثمري طرف متعاقد المنجزة فوق تراب الطرف المتعاقد الآخر من معاملة عادلة ومنصفة من قبل هذا الأخير، وفيما عدا الإجراءات الضرورية للحفاظ على الأمن العام، تتمتع هذه الاستثمارات أيضا بحماية وأمن كاملين وشاملين فوق تراب الطرف المتعاقد الآخر. و يتعهد كل طرف متعاقد بان يضمن فوق ترابه لاستثمارات مستثمري الطرف المتعاقد الآخر بان لا يتعرض تسييرها أو صيانتها أو استعمالها أو الانتفاع بها أو التحلي عنها لأي عائق من جراء تدابير غير مبررة أو تمييزية.

4 — تتمتع مداخيل الاستثمار وكذا للمداخيل الناتجة عن إعادة استثمارها طبقا لقوانين أحد الطرفين المتعاقدين الذي أنجز الاستثمار فوق ترابه، بنفس الحماية التي يتمتع بها الاستثمار الأصلي.

المادة الثالثة

معاملة الاستثمارات

1 — يوفر كل طرف متعاقد فوق ترابه لاستثمارات مستثمري الطرف المتعاقد الآخر معاملة عادلة ومنصفة، لا تقل أفضلية عن تلك الممنوحة لاستثمارات مستثمريه أو لاستثمارات الدولة الأكثر رعاية، و يؤخذ بالمعاملة الأكثر أفضلية بالنسبة للمستثمر.

2 — يوفر كل طرف متعاقد فوق ترابه لمستثمري الطرف المتعاقد الآخر، فيما يخص الأنشطة المرتبطة باستثماراتهم معاملة لا تقل أفضلية عن تلك الممنوحة لاستثمارات مستثمريه أو لمستثمري الدولة الأكثر رعاية، و يؤخذ بالمعاملة الأكثر أفضلية بالنسبة للمستثمر.

- ج — الديون و حقوق تقدم كافة الخدمات الأخرى ذات قيمة اقتصادية،
- د — حقوق الملكية الفكرية والصناعية، بما فيها حقوق المؤلف والبراءات والعلامات المرددة والأسماء التجارية والمغفبات والتصاميم الصناعية والطرق التقنية والمهارات والزيائن،
- هـ — الامتيازات التجارية الممنوحة في إطار القانون أو العقد، بما فيها الامتيازات من اجل التنقيب على الموارد الطبيعية أو استخراجها أو استغلالها.
- 2— إن أي تعديل في الشكل القانوني الذي تم به استثمار أو إعادة استثمار الموجودات و الرساميل لا يؤثر على الطابع الاستثماري لهذه الأخيرة بالمعنى الوارد في هذا الاتفاق:
- 3— ينبغي أن تنجز هذه الاستثمارات طبقا للقوانين والأنظمة الجاري بها العمل في الطرف المتعاقد الذي أنجز الاستثمار فوق ترابه.
- 4 — إن لفظ " مستثمر " يعني:
- أ — كل شخص ذاتي يتمتع بالجنسية الفنلندية أو المغربية على التوالي، بموجب تشريعات الجمهورية الفنلندية أو المملكة المغربية ، يقوم بإنجاز استثمار فوق تراب الطرف المتعاقد الآخر؛
- ب — كل شخص معنوي كالشركات و المقاولات و المؤسسات و المنظمات و الجمعيات التجارية، يوجد مقره فوق تراب الجمهورية الفنلندية أو المملكة المغربية و تأسس على التوالي طبقا للتشريع الفنلندي أو المغربي يقوم بإنجاز استثمار فوق تراب الطرف المتعاقد الآخر؛
- 5 — إن لفظ "مدا خيل" يعني المبالغ الناتجة عن الاستثمارات كالأرباح و الأرباح الموزعة و الفوائد و المستحقات أو مدا خيل شرعية أخرى.
- 6— إن لفظ " تراب " يعني:
- أ — بالنسبة للجمهورية الفنلندية: كل المناطق البرية أو البحرية بما فيها مناطق البحرية التي تمارس عليها الجمهورية الفنلندية — طبقا للقانون الدولي — حقوق السيادة أو سلطة قضائية
- ب — بالنسبة للمملكة المغربية: تراب المملكة المغربية بما فيه المنطقة البحرية الواقعة وراء المياه الإقليمية للمملكة المغربية التي تم تعيينها أو سيتم تعيينها فيما بعد بموجب تشريع المملكة المغربية طبقا للقانون الدولي كمنطقة يمكن أن تطبق ضمنها قوانين المملكة المغربية المتعلقة بأعماق البحار و تحت قاع البحر وكذا الموارد الطبيعية.

اتفاق

بين

حكومة الجمهورية الفنلندية و حكومة المملكة المغربية بشأن تشجيع وحماية الاستثمارات على وجه التبادل

إن حكومة جمهورية فنلندا وحكومة المملكة المغربية للشار إليهما فيما يلي "بالطرفين المتعاقدين" ؛
— رغبة منهما في تنمية وتعميق التعاون الاقتصادي والصناعي ؛
— رغبة منهما في خلق والحفاظ على ظروف ملائمة لاستثمارات مستعري أحد الطرفين
للتعاقدين فوق تراب الطرف المتعاقد الآخر؛
— اعترافا منهما بان حماية هذه الاستثمارات على أساس اتفاق سيشرح تدفق الاستثمارات
ومبادرات الأعمال بهدف الرخاء الاقتصادي لكلا الطرفين المتعاقدين؛
اتفقتا على ما يلي:

المادة الأولى

تعريف

لأغراض هذا الاتفاق:

- 1 — إن لفظ " استثمار " يعني كل الموجودات وكل مساهمة مباشرة أو غير مباشرة للمتلكة أو المقامة من طرف مستعري أحد الطرفين المتعاقدين فوق تراب الطرف المتعاقد الآخر طبقا لقوانين وأنظمة هذا الأخير، على وجه خاص لا للحصر:
- أ — ملكية المتلكات المنقولة وغير المنقولة، وكذا باقي الحقوق العينية مثل الرهن
و الضمانات العينية وحقوق الانتفاع و الإيجار والحقوق المشابهة،
- ب — الأسهم والقيم وكل أشكال المساهمات الأخرى في المقاولات،

[ENGLISH TEXT — TEXTE ANGLAIS]

AGREEMENT BETWEEN THE GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF
FINLAND AND THE GOVERNMENT OF THE KINGDOM OF
MOROCCO ON THE PROMOTION AND RECIPROCAL PROTECTION
OF INVESTMENTS

The Government of the Republic of Finland and the Government of the Kingdom of Morocco, hereinafter referred to as the Contracting Parties;

Desiring to develop and deepen economic and industrial cooperation;

Desiring to create and maintain favourable conditions for investments by investors of one Contracting Party in the territory of the other Contracting Party;

Recognizing that the protection of these investments on the basis of an Agreement will stimulate the flow of investments and business initiatives with a view to the economic prosperity of the two Contracting Parties;

Have agreed as follows:

Article 1. Definitions

For the purposes of this Agreement:

1. The term "Investment" means every kind of asset, direct or indirect, acquired or established by investors of one Contracting Party in the territory of the other Contracting Party in accordance with the laws and regulations of the latter Party, in particular, though not exclusively:

(a) movable and immovable property, as well as all other property rights such as mortgages and liens, securities, usufruct, leasing and similar rights,

(b) shares, stocks and any other forms of participation in enterprises;

(c) claims to money and title to any other performance having an economic value;

(d) intellectual and industrial property rights, including copyrights, patents, trademarks, tradenames, franchises, industrial designs, technical processes, know-how and clientele;

(e) commercial concessions conferred by law or under contract, including concessions to search for, extract or exploit natural resources.

2. Any change in the legal form in which the assets and capital are invested or reinvested shall not affect their character as investments in the sense of the present Agreement.

3. These investments must be carried out according to the laws and regulations in force in the Contracting Party in whose territory the investment is made.

4. The term "Investor" means

(a) any natural person who is a Finnish or a Moroccan national by virtue of the legislation of the Republic of Finland or the Kingdom of Morocco respectively and who makes an investment in the territory of the other Contracting Party,

(b) any legal person, such as a company, corporation, firm, business organization or association, which has its main office in the territory of the Republic of Finland or the Kingdom of Morocco and which is constituted in accordance with the Finnish or Moroccan laws respectively and which makes an investment in the territory of the other Contracting Party.

5. The term "Returns" means the total amounts yielded by investments such as profits, dividends, interests, fees or other legal returns.

6. The term "Territory" means:

(a) with respect to the Republic of Finland: all land and sea areas, including the maritime zones over which the Republic of Finland exercises, in accordance with international law, sovereign rights or jurisdiction.

(b) with respect to the Kingdom of Morocco: the territory of the Kingdom of Morocco, including all maritime areas situated beyond the territorial waters of the Kingdom of Morocco which have been or could have been therefore referred to in the legislation of the Kingdom of Morocco, in accordance with international law, as being an area within which the Kingdom of Morocco can exercise its rights in relation to the seabed and to the maritime subsoil as well as to natural resources.

Article 2. Promotion and Protection of Investments

1. Each Contracting Party shall in its territory encourage investments by investors of the other Contracting Party and admit such investments in accordance with its laws and regulations.

2. Any extension, modification or transformation of an investment, performed according to the laws and regulations in force of the Contracting Party in the territory of which the investment is made, is considered as a new investment. However, the conditions for the admission of this new investment shall not be less favourable than those applied to the initial investment.

3. Investments by investors of one Contracting Party in the territory of the other Contracting Party shall be accorded fair and equitable treatment by the latter Party as well as, with reservations relating to measures strictly necessary for the maintenance of public order, full and complete protection and security. Each Contracting Party shall undertake to assure that the management, maintenance, use, enjoyment or liquidation of the investments of the other Contracting Party in its territory are not impeded by unreasonable or discriminatory measures.

4. The returns of the investment and, in case of their reinvestment in accordance to the legislation of the Contracting Party in whose territory the investment is made, enjoy the same protection as accorded to the initial investment.

Article 3. Treatment of Investments

I. Each Contracting Party shall in its territory ensure to investments by investors of the other Contracting Party fair and equitable treatment, which is not less favourable than that which it accords to investments of its own investors or to investments of the most favoured nation, whichever is the more favourable to the investor.

2. Each Contracting Party shall in its territory ensure to investors of the other Contracting Party, concerning activities relating to their investments, treatment which is not less favourable than that which it accords to its own investors or to investors of the most favoured nation, whichever is the more favourable to the investor.

3. The treatment of the most favoured nation does not apply to privileges which a Contracting Party accords to investors of a third State by virtue of its participation in or of its association with a free trade zone, an economic or a customs union, a common market or any other form of regional economic organization or a similar international agreement or a convention aiming to avoid the double taxation or any other convention relating to taxation.

Article 4. Expropriation and Compensation

1. Any measure of nationalisation, expropriation or any other measure having an equivalent effect which could be taken by the authorities of one Contracting Party against investments made by investors of the other Contracting Party must be neither discriminatory nor motivated by reasons other than public utility. The measures shall be taken under due legal process.

2. The Contracting Party which has taken such measures shall pay to the beneficiary, without delay, a fair and reasonable compensation, the total of which corresponds to the market value of the investment in question on the eve of the day when the measures are taken or made public.

3. The arrangements for the determining and payment of the compensation must be taken promptly, at the latest at the time of the expropriation. In case of a delay of payment the compensation shall carry interest at international market rate from the date when the payment was eligible. The compensation shall be payable to the investors in convertible and freely transferable currency.

Article 5. Compensation for Losses

1. Investors of a Contracting Party whose investments suffer damages or losses owing to war or other armed conflict, revolution, a state of national emergency, riot, insurrection or other similar event in the territory of the other Contracting Party shall be accorded by the latter Contracting Party treatment, as regards restitution, indemnification, compensation or other settlement, which is nondiscriminatory and at least equal to the treatment accorded to its own investors or to investors of the most favoured nation, whichever is the more favourable to the investor.

2. Without prejudice to paragraph 1 of this Article, investors of a Contracting Party whose investments, in any of the situations referred to in this paragraph, suffer in the territory of the other Contracting Party losses resulting from the requisition or destruction of their possessions by the armed forces or by the authorities, which was not caused by combat action or was not required by the necessity of the situation, shall be accorded by the other Contracting Party prompt, adequate and effective restitution or compensation.

Article 6. Transfers

1. Each Contracting Party, in whose territory investments have been effected by investors of the other Contracting Party, shall ensure these investors, after the settlement of tax obligations, the free transfer in a convertible currency of the liquid assets relating to these investments and in particular, though not exclusively:

(a) of capital or an additional amount for the purpose of maintaining or increasing the investment;

(b) of profits, dividends, interest, fees and other current returns;

(c) of the sums necessary for the reimbursement of loans and interest relating to the investment; (d) of the proceeds from the total or partial liquidation of an investment;

(e) of compensations paid pursuant to Articles 4 and 5;

(f) of an appropriate quota of the salaries and other remunerations belonging to the citizens of a Contracting Party who are allowed to work in the territory of the other Contracting Party in connection with an investment; and

(g) of payments resulting from the settlement of disputes.

2. The transfers referred to in paragraph 1 shall be effected at the rate of exchange applicable on the date of transfer and shall be made without any restriction or delay, in a freely convertible currency.

3. The guarantees foreseen by this Article are at least equal to those accorded to the investors of the most favoured nation.

Article 7. Subrogation

1. If a Contracting Party or its designated agency (insurer) makes a payment to its own investor by virtue of a guarantee against non-commercial risks accorded in respect of an investment in the territory of the other Contracting Party, the latter Contracting Party shall recognize the subrogation to the insurer of all the rights and claims ensuing from such an investment, and shall recognize that the insurer is entitled to exercise these rights and to enforce the claims to the same extent as the original investor.

2. All disputes between a Contracting Party and the insurer concerning subrogation shall be settled according to the provisions of Article 10 of this Agreement.

Article 8. Applicable Rules

When a question relating to the investments is regulated at the same time by the present Agreement and by the national legislation of a Contracting Party or by existing international conventions or by international conventions to be signed by the Parties in the future, the investors of the other Contracting Party can make the provisions which are most favourable for them to prevail.

Article 9. Other Obligations

1. The investors of one Contracting Party can conclude with the other Contracting Party specific engagements whose provisions, however, may not be contrary to the present Agreement. Investments effected by virtue of such specific engagements are also regulated by the present Agreement.

2. Each Contracting Party shall ensure they will at every moment meet their engagements in respect of the investors of the other Contracting Party.

Article 10. Settlement of Disputes relating to Investments

1. All disputes relating to investments between a Contracting Party and an investor of the other Contracting Party shall be settled, if possible, amicably through consultations and negotiations between the parties to the dispute.

2. If an amicable settlement through a direct agreement between the parties to the dispute is not reached within six months from the date of a written notification, the dispute shall, at the choice of the investor, be submitted:

(a) to a competent tribunal of the Contracting Party in whose territory the investment has been made;

(b) or to arbitration by the International Centre for the Settlement of Investment Disputes (I.C.S.I.D.), established by the Convention on the Settlement of Investment Disputes between States and Nationals of other States, opened for signature at Washington on 18 March 1965;

(c) or to an ad hoc arbitration tribunal, which unless otherwise agreed upon by the parties to the dispute, is to be established under the Arbitration Rules of the United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL). For this purpose both parties to the dispute give their irrevocable consent in respect of the fact that all disputes relating to investments are submitted to the above mentioned tribunal or alternative arbitration procedures.

3. Neither of the Contracting Parties, which is a party to a dispute, can raise an objection, at any phase of the arbitration procedure or of the execution of an arbitration sentence, on account of the fact that the investor, which is the opposing party of the dispute, had received an indemnification covering the whole or a part of its losses by virtue of an insurance.

4. The Arbitration Tribunal shall give its ruling on the basis of the national law of the Contracting Party, which is a party to the dispute, in the territory of which the investment is situated, including the rules of conflict of laws, the provisions of the present Agreement, the terms of particular agreements which may be concluded in respect of the investment as well as the principles of international law.

5. The arbitration awards are final and binding to the parties to the dispute. Each Contracting Party undertakes to execute these awards according to its national legislation.

Article 11. Settlement of Disputes between the Contracting Parties

1. All disputes between the Contracting Parties concerning the interpretation or the application of this Agreement shall be settled, if possible, between the two Contracting Parties through diplomatic channels.

2. If the dispute cannot thus be settled, it shall be submitted to a joint commission, composed of representatives of the Contracting Parties; it convenes without delay, at the request of the most diligent Party.

3. If the dispute cannot be settled by the joint commission within six months from the date of the beginning of the negotiations, it shall be submitted to an arbitration tribunal at the request of one of the Contracting Parties.

4. The arbitration tribunal shall be constituted in the following way: each Contracting Party shall appoint one arbitrator, and these two arbitrators shall then together choose a third arbitrator, who is a national of a third state, to be appointed Chairman of the tribunal by the Contracting Parties. The arbitrators shall be appointed within three months and the Chairman within five months from the date on which one of the Contracting Parties has advised the other Contracting Party of its intention to submit the dispute to an arbitration tribunal.

5. If the time limits referred to in paragraph (4) of this Article have not been complied with either Contracting Party may invite the President of the International Court of Justice to make the necessary appointments. If the President of the International Court of Justice is a national of either Contracting Party or if the President is prevented from discharging this task, the Vice-President of the International Court of Justice shall be invited to make the necessary appointments. If the Vice-President is a national of either Contracting Party or if he is prevented from discharging this task, the most senior member of the Court who is not a national of either Contracting Party, shall be invited to make the said appointments.

6. The arbitration tribunal gives its ruling on the basis of the provisions of the present Agreement and the rules and principles of international law. The decision of the tribunal shall be adopted by a majority of votes. It shall be final and binding upon the Contracting Parties.

7. The tribunal determines its own rules of procedure.

8. Each Contracting Party shall bear the costs of its arbitrator and of its representation to the arbitral proceedings. The costs of the Chairman and the other costs shall be borne in equal parts by the Contracting Parties.

Article 12. Application

The present Agreement also covers the investments made before its entry into force by the investors of one Contracting Party in the territory of the other Contracting Party, in accordance with its laws and regulations. However, the present Agreement does not apply to disputes arisen prior to its entry into force.

Article 13. Entry into Force, Validity and Expiration

1. This Agreement shall be subject to ratification and enter into force thirty days after the receipt of the last of the two notifications concerning the fulfilment of the respective constitutional procedures of the two Contracting Parties. It shall remain in force for a period of ten years. Unless one of the Contracting Parties denounce it at least six months before the expiration of its period of validity, it is every time tacitly renewed for a new period of ten years, both Contracting Parties reserving themselves the right to denounce it by a written notification at least six months prior to the date of expiration of the current period of validity.

2. Investments made prior to the date of expiration of the present Agreement remain subject to it for a period of ten years from the date of the said expiration.

In witness thereof the undersigned, duly authorized by their respective Governments, have signed this Agreement.

Done at Rabat on the 1st of October 2001 in two originals, each in the Finnish, Arabian, French and English languages; the four text are equally authoritative. In case of difference of interpretation the French and English texts shall prevail.

For the Government of the Republic of Finland:

KIMMO SASI

For the Government of the Kingdom of Morocco:

OUALALOU

[FRENCH TEXT — TEXTE FRANÇAIS]

ACCORD ENTRE LE GOUVERNEMENT DE LA RÉPUBLIQUE DE
FINLANDE ET LE GOUVERNEMENT DU ROYAUME DU MAROC
CONCERNANT LA PROMOTION ET LA PROTECTION RÉCIPROQUES
DES INVESTISSEMENTS.

Le Gouvernement de la République de Finlande et le Gouvernement du Royaume du Maroc, dénommés ci-après "Parties Contractantes";

Désireux de développer et d'approfondir la coopération économique et industrielle;

Désireux de créer et de maintenir des conditions favorables pour les investissements des investisseurs d'une Partie Contractante sur le territoire de l'autre Partie Contractante;

Reconnaissant que la protection de ces investissements sur la base d'un Accord stimulera les flux d'investissements et les initiatives d'affaires en vue de la prospérité économique des deux Parties Contractantes;

Sont convenus de ce qui suit :

Article 1. Définitions

Aux fins du présent Accord:

1. Le terme "investissement" désigne tout avoir et tout apport direct ou indirect acquis ou établis par des investisseurs de l'une des Parties Contractantes sur le territoire de l'autre Partie Contractante conformément aux lois et règlements de cette dernière, notamment mais pas exclusivement:

- a) la propriété des biens mobiliers et immobiliers ainsi que tous autres droits réels tels que hypothèques et gages, sûretés réelles, usufruit, location bail et droits similaires;
- b) les actions, valeurs et toutes autres formes de participation dans des entreprises;
- c) les créances monétaires et droits à toutes autres prestations ayant une valeur économique;
- d) les droits de propriété intellectuelle et industrielle, y compris les droits d'auteurs, les brevets, les marques de fabrique, les noms commerciaux, les franchises, les dessins industriels, les procédés techniques, le savoir-faire et la clientèle;
- e) les concessions commerciales accordées par la loi ou par contrat y compris les concessions de recherche, d'extraction ou d'exploitation des ressources naturelles.

2. Aucune modification de la forme juridique dans laquelle les avoirs et capitaux ont été investis ou réinvestis n'affecte leur caractère "d'investissement" au sens du présent Accord.

3. Ces investissements doivent être effectués selon les lois et règlements en vigueur de la Partie Contractante sur le territoire de laquelle l'investissement est effectué.

4. Le terme "investisseur" désigne:

a) toute personne physique ayant la nationalité finlandaise ou marocaine en vertu de la législation de la République de Finlande ou du Royaume de Maroc respectivement et effectuant un investissement sur le territoire de l'autre Partie Contractante;

b) toute personne morale, telles que les sociétés, les entreprises, firmes et organisations ou associations commerciales, ayant son siège social sur le territoire de la République de Finlande ou du Royaume du Maroc et constituée conformément à la législation finlandaise ou marocaine respectivement et effectuant un investissement sur le territoire de l'autre Partie Contractante.

5. Le terme "revenus" désigne les montants rapportés par les investissements tels que les bénéfices, dividendes, intérêts, redevances ou autre revenu légal.

6. Le terme "territoire" désigne:

a) pour la République de Finlande: toutes zones terrestres ou maritimes incluant les zones maritimes sur lesquelles la République de Finlande exerce, conformément au droit international, des droits souverains ou une juridiction.

b) pour le Royaume du Maroc: le territoire du Royaume du Maroc y compris toute zone maritime située au-delà des eaux territoriales du Royaume du Maroc et qui a été ou pourrait être par la suite désignée par la législation du Royaume du Maroc, conformément au droit international, comme étant une zone à l'intérieur de laquelle les droits du Royaume du Maroc relatifs au fond de la mer et au sous-sol marin ainsi qu'aux ressources naturelles, peuvent s'exercer.

Article 2. Promotion et Protection des Investissements

1. Chacune des Parties Contractantes encourage sur son territoire les investissements des investisseurs de l'autre Partie Contractante et admet ces investissements conformément à ses lois et règlements.

2. L'extension, la modification ou la transformation d'un investissement, effectuées conformément aux lois et règlements en vigueur de la Partie Contractante sur le territoire de laquelle l'investissement est effectué, sont considérées comme un nouvel investissement. Néanmoins, les conditions d'admission applicables à ce nouvel investissement ne peuvent pas être moins favorables que celles applicables à l'investissement initial.

3. Les investissements effectués par les investisseurs de l'une des Parties Contractantes sur le territoire de l'autre Partie Contractante bénéficient de la part de cette dernière d'un traitement juste et équitable ainsi que, sous réserve des mesures strictement nécessaires au maintien de l'ordre public, d'une protection et d'une sécurité pleines et entières. Chaque Partie Contractante s'engage à assurer que la gestion, l'entretien, l'utilisation, la jouissance ou la cession, sur son territoire, des investissements de l'autre Partie Contractante ne soient pas entravés par des mesures injustifiées ou discriminatoires.

4. Les revenus de l'investissement et, en cas de leur réinvestissement conformément à la législation d'une Partie Contractante sur le territoire de laquelle l'investissement est effectué, jouissent de la même protection que l'investissement initial.

Article 3. Traitement des Investissements

1. Chaque Partie Contractante assure sur son territoire aux investissements des investisseurs de l'autre Partie Contractante un traitement juste et équitable, qui n'est pas moins favorable que celui qu'elle accorde aux investissements de ses propres investisseurs ou aux investissements de la nation la plus favorisée, le traitement le plus favorable pour l'investisseur étant retenu.

2. Chaque Partie Contractante, assure sur son territoire, aux investisseurs de l'autre Partie Contractante, pour ce qui est des activités liées à leurs investissements, un traitement non moins favorable que celui qu'elle accorde à ses propres investisseurs ou aux investisseurs de la nation la plus favorisée, le traitement le plus favorable pour l'investisseur étant retenu.

3. Le traitement de la nation la plus favorisée ne s'applique pas aux privilèges qu'une Partie Contractante accorde aux investisseurs d'un Etat tiers en vertu de sa participation ou de son association à une zone de libre échange, une union économique ou douanière, un marché commun ou toute autre forme d'organisation économique régionale, ou un accord international similaire ou une convention tendant à éviter la double imposition en matière fiscale ou toute autre convention en matière d'impôts.

Article 4. Expropriation et Indemnisation

1. Les mesures de nationalisation, d'expropriation ou toutes autres mesures ayant un effet équivalent qui pourraient être prises par les autorités de l'une des Parties Contractantes à l'encontre des investissements effectués par des investisseurs de l'autre Partie Contractante ne devront être ni discriminatoires, ni motivées par des raisons autres que d'utilité publique. Les mesures devront être effectuées selon la procédure légale.

2. La Partie Contractante ayant pris de telles mesures versera à l'ayant droit, sans retard, une indemnité juste et équitable dont le montant correspondra à la valeur du marché de l'investissement concerné à la veille du jour où les mesures sont prises ou rendues publiques.

3. Les dispositions pour la fixation et le paiement de l'indemnité devront être prises d'une manière prompte au plus tard au moment de l'expropriation. En cas de retard de paiement, l'indemnité portera intérêt aux conditions du marché international à compter de la date de son exigibilité. L'indemnité sera payée aux investisseurs en monnaie convertible et librement transférable.

Article 5. Dédommagement pour Pertes

1. Les investisseurs de l'une des Parties Contractantes dont les investissements subiraient des dommages ou pertes dues à la guerre ou à tout autre conflit armé, révolution état d'urgence nationale, révolte, insurrection, ou tout autre événement similaire sur le territoire de l'autre Partie Contractante, bénéficieront de la part de cette dernière d'un traitement non discriminatoire et au moins égal à celui accordé à ses propres investisseurs ou aux investis-

seurs de la nation la plus favorisée en ce qui concerne les restitutions, indemnisations, compensations ou autres dédommagements, le traitement le plus favorable étant retenu.

2. Sans préjudice du paragraphe 1 de cet Article, les investisseurs d'une Partie Contractante qui, à l'occasion des événements visés dans ce paragraphe, subissent, sur le territoire de l'autre Partie Contractante, des pertes résultant de la réquisition ou de la destruction de leurs biens par les forces armées ou par les autorités, non causée par des opérations de combat ou non requise par la nécessité de la situation, bénéficieront de la part de l'autre Partie Contractante d'une indemnisation ou restitution prompte, adéquate et effective.

Article 6. Transferts

1. Chaque Partie Contractante, sur le territoire de laquelle des investissements ont été effectués par des investisseurs de l'autre Partie Contractante, assure à ces investisseurs, après l'acquittement des obligations fiscales, le libre transfert en monnaie convertible des avoirs liquides afférents à ces investissements et notamment mais pas exclusivement:

- a) d'un capital ou d'un montant complémentaire visant à maintenir ou à accroître l'investissement;
- b) des bénéfices, dividendes, intérêts, redevances et autres revenus courants;
- c) des sommes nécessaires au remboursement d'emprunts et intérêts relatifs à l'investissement;
- d) des produits d'une liquidation totale ou partielle de l'investissement;
- e) des indemnités dues en application des articles 4 et 5;
- f) d'une quotité appropriée des salaires et autres rémunérations revenant aux citoyens d'une Partie Contractante qui ont été autorisés à travailler sur le territoire de l'autre Partie Contractante au titre d'un investissement; et
- g) des paiements résultants du règlement des différends.

2. Les transferts visés au paragraphe 1 sont effectués au taux de change applicable à la date du transfert et seront effectués sans aucune restriction ou retard, en monnaie librement convertible.

3. Les garanties prévues par le présent article sont au moins égales à celles accordées aux investisseurs de la nation la plus favorisée.

Article 7. Subrogation

1. Si une Partie Contractante ou son organisme désigné (l'assureur) effectue un paiement à son propre investisseur en vertu d'une garantie couvrant les risques non commerciaux accordée à un investissement sur le territoire de l'autre partie contractante, cette dernière reconnaîtra la subrogation à l'assureur de tous les droits et réclamations découlant d'un tel investissement et reconnaîtra que l'assureur est habilité à exercer les droits et à faire valoir des réclamations dans la même étendue que l'investisseur initial.

2. Tout différend en matière de subrogation entre une Partie Contractante et l'assureur sera réglé conformément aux dispositions de l'article 10 du présent Accord.

Article 8. Règles Applicables

Lorsqu'une question relative aux investissements est régie à la fois par le présent Accord et par la législation nationale de l'une des Parties Contractantes ou par des conventions internationales existantes ou souscrites par les Parties dans l'avenir, les investisseurs de l'autre Partie Contractante peuvent se prévaloir des dispositions qui leur sont les plus favorables.

Article 9. Autres Obligations

1. Les investisseurs d'une Partie Contractante peuvent conclure avec l'autre Partie Contractante des engagements spécifiques dont les dispositions ne peuvent toutefois pas être contraires au présent Accord. Les investissements effectués en vertu de tels engagements spécifiques sont aussi régis par le présent Accord.

2. Chacune des Parties Contractantes assure à tout moment le respect des engagements qu'elle aura pris envers les investisseurs de l'autre Partie Contractante.

Article 10. Règlement des Différends Relatifs aux Investissements

1. Tout différend relatif aux investissements entre une Partie Contractante et un investisseur de l'autre Partie Contractante sera réglé, autant que possible, à l'amiable, par consultations et négociations entre les parties au différend.

2. A défaut de règlement à l'amiable par arrangement direct entre les parties au différend dans un délai de six mois, à compter de la date de sa notification écrite, le différend est soumis au choix de l'investisseur:

a) soit à un tribunal compétent de la Partie Contractante sur le territoire de laquelle l'investissement a été effectué;

b) soit à l'arbitrage du Centre International pour le Règlement des Différends relatifs aux Investissements (C.I.R.D.I.), créé par la "Convention pour le Règlement des différends relatifs aux investissements entre Etats et ressortissants d'autres Etats", ouverte à la signature à Washington, le 18 Mars 1965.

c) soit à un tribunal d'arbitrage ad hoc qui, sauf autrement convenu entre les parties au différend, sera établi conformément aux règles d'arbitrage de la Commission des Nations Unies pour le Droit Commercial International (CNUDCI).

A cette fin, chacune des Parties Contractantes donne son consentement irrévocable à ce que tout différend relatif aux investissements soient soumis au tribunal susmentionné ou à l'une des procédures d'arbitrage.

3. Aucune des Parties Contractantes, partie à un différend, ne peut soulever d'objection, à aucun stade de la procédure d'arbitrage ou de l'exécution d'une sentence arbitrale, du fait que l'investisseur, partie adverse au différend, ait perçu une indemnité couvrant tout ou partie de ses pertes en vertu d'une assurance.

4. Le Tribunal arbitral statuera sur la base du droit national de la Partie Contractante, partie au différend, sur le territoire de laquelle l'investissement est situé, y compris les ré-

gles relatives aux conflits, de lois, des dispositions du présent Accord, des termes des accords particuliers qui seraient conclus au sujet de l'investissement ainsi que des principes de droit international.

5. Les sentences arbitrales sont définitives et obligatoires pour les parties au différend. Chaque Partie Contractante s'engage à exécuter ces sentences en conformité avec sa législation nationale.

Article 11. Règlement des Différends Entre les Parties Contractantes

1. Tout différend entre les Parties Contractantes au sujet de l'interprétation ou de l'application du présent Accord sera réglé, autant que possible, entre les deux Parties Contractantes par la voie diplomatique.

2. A défaut d'un tel règlement, le différend est soumis à une commission mixte, composée des représentants des Parties contractantes; celle-ci se réunit sans délai, à la demande de la Partie la plus diligente.

3. Si la commission mixte ne peut régler le différend dans un délai de six mois à dater du commencement des négociations, il est soumis à un tribunal d'arbitrage, à la demande de l'une des Parties Contractantes.

4. Ledit tribunal sera constitué de la manière suivante: Chaque Partie Contractante désigne un arbitre, et les deux arbitres choisissent ensemble un troisième arbitre, ressortissant d'un Etat tiers, qui sera nommé Président du tribunal par les parties contractantes. Les arbitres doivent être désignés dans un délai de trois mois, le Président dans un délai de cinq mois à compter de la date à laquelle l'une des Parties Contractantes a fait part à l'autre Partie Contractante de son intention de soumettre le différend à un tribunal d'arbitrage

5. Si les délais fixés au paragraphe (4) ci-dessus n'ont pas été observés, l'une ou l'autre Partie Contractante invitera le Président de la Cour Internationale de Justice à procéder aux désignations nécessaires. Si le Président de la Cour Internationale de Justice possède la nationalité de l'une des Parties Contractantes, ou s'il est empêché d'exercer cette fonction, le Vice-Président de la Cour Internationale de Justice sera invité à procéder aux nominations nécessaires. Si le Vice-Président possède la nationalité de l'une des Parties Contractantes ou bien s'il est empêché d'exercer son mandat, le membre le plus ancien de la Cour Internationale de Justice, qui n'est ressortissant d'aucune des Parties Contractantes, sera invité à procéder aux dites nominations.

6. Le tribunal arbitral statue sur la base des dispositions du présent Accord et des règles et principes du Droit International. La décision du tribunal sera adoptée par la majorité des voix. Elle sera définitive et obligatoire pour les Parties Contractantes.

7. Le tribunal fixe ses propres règles de procédure.

8. Chaque Partie Contractante supportera les frais de son arbitre et de sa représentation dans la procédure d'arbitrage. Les frais concernant le Président et les autres frais seront supportés, à parts égales, par les Parties Contractantes.

Article 12. Application

Le présent Accord couvre également les investissements effectués avant son entrée en vigueur, par les investisseurs de l'une des Parties Contractantes sur le territoire de l'autre Partie Contractante, conformément à ses lois et règlements. Toutefois, le Présent Accord ne s'appliquera pas aux différends qui pourraient survenir avant son entrée en vigueur.

Article 13. Entrée en Vigueur, Validité et Expiration

1. Le présent Accord sera soumis à ratification et entrera en vigueur trente jours à compter de la date de la réception de la dernière des deux notifications relatives à l'accomplissement par les deux Parties Contractantes de leurs procédures constitutionnelles respectives.

Il restera en vigueur pour une période de dix ans, à moins que l'une des Parties Contractantes ne le dénonce au moins six mois avant l'expiration de sa période de validité. Il est chaque fois reconduit tacitement pour une nouvelle période de dix ans, chaque Partie Contractante se réservant le droit de le dénoncer par notification écrite au moins six mois avant la date d'expiration de la période de validité en cours.

2. Les investissements effectués antérieurement à la date d'expiration du présent Accord lui restent soumis pour une période de dix ans à compter de la date de ladite expiration.

En foi de quoi, les représentants soussignés, dûment autorisés par leurs Gouvernements respectifs, ont signé le présent Accord.

Fait à Rabat le 1er octobre 2001 en deux originaux, chacun en langues finnoise, arabe, anglaise et française; les quatre textes faisant également foi. En cas de divergence les textes français et anglais prévaudront.

Pour le Gouvernement de la République de Finlande:

KIMMO SASI

Pour le Gouvernement du Royaume du Maroc:

OUALALOU

